

Bartosz Gonera

Ewolucja politycznej wizji bezpieczeństwa energetycznego Polski

Abstrakt

Artykuł jest próbą porównania stanowisk głównych sił politycznych w Polsce w kwestii kierunków rozwoju polityki energetycznej RP i szeroko pojętego bezpieczeństwa energetycznego. Szczególny nacisk położono na analizę wizji przyszłości bezpieczeństwa politycznego RP zawartych w programach wyborczych najważniejszych partii politycznych przed wyborami parlamentarnymi 2015 roku. Tekst stanowi także próbę wskazania ewolucji poglądów partii politycznych wobec wyzwań bezpieczeństwa energetycznego w okresie po 2010 roku.

Słowa kluczowe: *bezpieczeństwo energetyczne, sektor energetyczny, OZE, pakiet klimatyczny, transformacja energetyczna, atom, energia jądrowa*

The evolution of the political vision of Polish energy security

Abstract

The article is an attempt to compare the attitudes of the major Polish political powers in terms of energy policy and energy security future development. Special attention was paid to the analysis of the political program of the major political parties before the parliamentary elections in 2015. The text tries to indicate the evolution of political attitudes towards the challenges of energy security in the period after 2010.

Keywords: *energy security, coal, energy sector, renewable energy sources, energy transformation, nuclear energy*

Współczesne teorie studiów politologicznych dowodzą, że decyzje polityczne są w dużej mierze uzależnione od czynników ekonomicznych i wywołują różnorodne konsekwencje (gospodarcze, społeczne). Z tej właśnie przyczyny uzasadnione jest prowadzenie badań nad zależnościami pomiędzy decyzjami politycznymi, a ich wpływem na inne dziedziny, między innymi na ekonomię.

Jednym z najbardziej uzależnionych politycznie obszarów jest energetyka (Paruch 2009, s. 41). Specjaliści podkreślają, że obecnie uzyskanie pożądanego poziomu zabezpieczenia energetycznego wymaga prowadzenia skutecznej polityki, a także podejmowania przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia ryzyka wystąpienia negatywnych zjawisk oddziałujących na gospodarkę i społeczeństwo. Obok samej dostępności zasobów energetycznych dużą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa odgrywają podmioty polityczne. Decydenci polityczni w istotnym stopniu oddziałują na poziom bezpieczeństwa. Partie poprzez własne programy wyborcze i zawarte w nich postulaty realizują wizję własnej polityki w zakresie energetyki. Często jednak zdarza się, że wizje partyjne nie uwzględniają rzeczywistych realiów i potrzeb sektora energetycznego. Oddziałuje to w negatywny sposób na branżę energetyczną z oczywistym uwzględnieniem zjawiska bezpieczeństwa (Paszkowski 2015, ss. 100-101).

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski nie jest możliwe bez prawidłowo prowadzonej polityki energetycznej. Specyfika uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych sprawia, że państwo staje przed poważnymi problemami energetycznymi. Odpowiada za to przede wszystkim ograniczony dostęp nośników energetycznych, takich jak ropa naftowa i gaz ziemny (Grala 2007, ss. 3-15).

Nasz kraj dysponuje znacznym potencjałem energetycznym, opierającym się w głównej mierze na węglu. Surowiec ten jednak nie jest rozwiązaniem mogącym w przyszłości stanowić fundament energetyczny R S. Tym bardziej, że nie można zapominać o zapisach Pakietu Klimatyczno–Energetycznego, który nakłada na Polskę określone obowiązki w zakresie zwiększania udziału w krajowym bilansie energetycznym tak zwanej „czystej energii” (Jamrozik *et al.* 2014, ss. 170-183).

Stanowi to jednocześnie pierwszy argument przemawiający za prowadzeniem polityki energetycznej dążącej do zróżnicowania struktury wytwarzania energii. Niedobory surowcowe naszego kraju pokrywane są poprzez import z różnych kierunków Europy i świata. Największym partnerem energetycznym od wielu dziesięcioleci pozostaje Federacja Rosyjska. Biorąc pod uwagę wskaźnik importu surowców energetycznych z tego

państwa, napięte relacje na linii Warszawa–Moskwa oraz wykorzystywanie energetyki przez władze Federacji jako elementu gry politycznej, obawy o stan zabezpieczenia energetycznego w Polsce mogą być uzasadnione. Ukazuje to istotę problemu, z jakim obecnie mamy do czynienia (Świątkowska 2012, ss. 154-175).

Wybory parlamentarne 2015

Już od ponad 20 lat naczelne organy władzy RP starają się rozwiązać problemy polskiej branży energetycznej. Ocenę postępów w tym zakresie można rozpatrywać przez pryzmat różnorodnych czynników: dywersyfikacji źródeł energetycznych i kierunków dostaw, zrealizowanych inwestycji energetycznych czy zmian legislacyjnych. Wszystko to stanowi element polityki energetycznej, którą należy postrzegać jako swego rodzaju wyznacznik kierunku dla rozwoju sektora energetycznego (Szczerbowski 2013, ss. 36-37).

Polityka kształtowana jest przez ugrupowania polityczne, a wespół z tym właśnie partie polityczne oddziałują na jej kształt. Często dochodzi do sytuacji, że partia, która wygrywa wybory, prowadzi politykę energetyczną w oparciu o własne interesy, nie uwzględniając przy tym rzeczywistych potrzeb narodowych. W konsekwencji przekłada się to na możliwości uzyskania pożądanego poziomu bezpieczeństwa energetycznego.

Tab. 1. Stosunek partii politycznych do poszczególnych aspektów bezpieczeństwa energetycznego wg. programów podczas kampanii wyborczej z 2011 roku

	PIS	PO	PSL
Węgiel	Poparcie	Poparcie	Poparcie
Odnawialne źródła energii (OZE)	Sprzeciw	Poparcie	Poparcie
Elektrownia atomowa	Umiarkowane poparcie	Zdecydowane poparcie	Umiarkowane poparcie
Pakiet klimatyczno-energetyczny	Sprzeciw	Poparcie	Poparcie
Gaz łupkowy	Poparcie	Poparcie	Poparcie

Źródło: opracowanie własne.

Strategiczne znaczenie dostępności energii, uzależnienie bezpieczeństwa energetycznego od decyzji politycznych oraz długa lista problemów tego sektora w Polsce uzasadniają prowadzenie badań w tym zakresie. W związku z tym warto przeanalizować, jak na przykładzie programów wyborczych z lat 2011–2015 przedstawia się wizja energetyczna poszczególnych ugrupowań politycznych w Polsce (Paszkowski 2015, ss. 103–104).

W przeprowadzonych 9 października 2011 roku wyborach parlamentarnych udział wzięło w sumie 11 komitetów wyborczych. Próg wyborczy gwarantujący rozdział mandatów w Sejmie RP przekroczyło 5 partii. Najwięcej głosów otrzymała Platforma Obywatelska. Natomiast na pozostałych miejscach znalazły się: Prawo i Sprawiedliwość, Ruch Palikota, Polskie Stronnictwo Ludowe oraz Sojusz Lewicy Demokratycznej (Kazimierowska, Wróbel 2011).

Prawo i Sprawiedliwość

Partią sprawującą aktualnie władzę w Polsce jest Prawo i Sprawiedliwość. Wybory parlamentarne w roku 2011 z perspektywy tego ugrupowania nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Jednak przygotowany wówczas program wyborczy, w szczególności w sprawach energetycznych, był najobszerniejszy i najbardziej kompleksowy z programów wszystkich partii startujących w wyborach. Wynika z tego, że wizja PiS może być traktowana, jako pewien wyznacznik dla pozostałych koncepcji politycznych opracowanych w tamtym okresie (Polniak 2012, s. 92).

Autorzy programu zatytułowanego *Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości* rozpoczęli od zaprezentowania listy zagrożeń i problemów energetycznych, jakie pojawiły się podczas sprawowania władzy przez poprzednią koalicję (PO–PSL). Wśród zarzutów wyszczególniono między innymi: dopuszczenie do budowy gazociągu północnego, poparcie dla Pakietu Klimatyczno-Energetycznego, zawarcie na niekorzystnych warunkach umowy na dostawy gazu z Federacją Rosyjską oraz dążenie do prywatyzacji państwowych spółek energetycznych, w szczególności Grupy Lotos (właściciela Naftoportu). Za najważniejszy priorytet partia uznała wtedy współpracę z innymi państwami Unii Europejskiej, która miała stanowić przeciwwagę dla założeń Pakietu Klimatyczno-Energetycznego.

Zgodnie z założeniami Prawa i Sprawiedliwości za bezpieczeństwo energetyczne państwa nadal miał odpowiadać węgiel. Jednocześnie partia sprzeciwiała się wszelkim

inicjatywom związanym z odnawialnymi źródłami energii (OZE) oraz opowiadała się w umiarkowany sposób za budową elektrowni atomowej. Istotną element wizji sektora energetycznego PiS stanowiło utrzymanie kontroli nad spółkami energetycznymi. Ugrupowanie Jarosława Kaczyńskiego widziało też dużą szansę na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski w gazie łupkowym. O tym, jak dużą wagę przykładano do gazu łupkowego niech świadczy fakt, iż jego znaczenie porównano do członkostwa w NATO i poświęcono mu osobny rozdział w całym programie partii (Prawo i Sprawiedliwość 2011)

Platforma Obywatelska

Poddając analizie podejście do sektora energetycznego prezentowane przez Platformę Obywatelską, warto wiedzieć, że kwestie bezpieczeństwa pojawiały się w programach już od samego początku istnienia tej partii. Z tym jednak wyjątkiem, że dopiero w programie wyborczym noszącym nazwę „Następny krok. Razem” z 2011 roku znacznie szerzej potraktowano problem sektora energetycznego (Polniak 2012, s. 92).

Członkowie partii uznali wówczas, że „polityka energetyczna jest kluczowym elementem bezpieczeństwa i rozwoju gospodarczego każdego państwa. Bez nowoczesnej, wydajnej i bezpiecznej energetyki stracimy możliwość współzawodnictwa i wzmacniania naszej pozycji w Europie” (Platforma Obywatelska 2011, s. 74).

Na tej podstawie można twierdzić, że zabezpieczenie w aspekcie energetycznym potraktowano wtedy za jedno z priorytetowych wyzwań dla całego państwa. Nawiązując jednak do zasadniczych celów przyszłej polityki energetycznej Platforma Obywatelska, proponowała przede wszystkim skoncentrowanie się na dwóch kluczowych obszarach. Za pierwszy cel polityki energetycznej uznano realizację założeń Pakietu Klimatyczno-Energetycznego. Przy czym po utworzeniu koalicji z Polskim Stronnictwem Ludowym nastąpiła zmiana stanowiska i do 2012 roku na forum Unii Europejskiej dwukrotnie zawetowano postanowienia tego aktu. Kolejnym, drugim priorytetem polityki energetycznej miało być zmniejszenie uzależnienia od dostaw gazu tylko od jednego dostawcy. Planowano intensywniej wspierać proces dywersyfikowania zarówno źródeł energii, jak i samych kierunków oraz ich dostaw (Polniak 2012, ss. 95-96).

Podobnie jak PiS, Platforma Obywatelska bardzo duże nadzieje wiązała z gazem łupkowym. Znalazło to odzwierciedlenie w postulatach dotyczących tego surowca.

Ugrupowanie zamierzało stworzyć z gazu łupkowego jeden z fundamentów bezpieczeństwa energetycznego. Partia planowała to osiągnąć poprzez udział amerykańskiego kapitału, a w efekcie byłby to jeden ze sposobów na uniezależnienie się od dostaw gazu z Federacji Rosyjskiej.

Odmienne stanowisko partie miały natomiast co do budowy w Polsce elektrowni jądrowej. PO w sposób bardzo zdecydowany opowiedziało się za rozwojem programu energetyki jądrowej. Postanowiono, że energia uzyskiwana z atomu w przyszłości będzie podobnie jak gaz łupkowy kluczowym elementem polskiego systemu energetycznego. W programie Platformy Obywatelskiej z 2011 roku poruszono również aspekt energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych. Stanowisko w sprawie OZE wynikało bezpośrednio z poparcia dla Pakietu Klimatyczno-Energetycznego. Postanowienia unijne władze partii zamierzali zrealizować poprzez rozwój, chociażby: farm wiatrowych, fotowoltaiki, pomp ciepła oraz magazynów energii. Przyniosłoby to z jednej strony wypełnienie zobowiązań wobec wspólnoty, a z drugiej poprawę stanu środowiska naturalnego (Platforma Obywatelska 2011, ss. 74-90).

Polskie Stronnictwo Ludowe

Polskie Stronnictwo Ludowe to kolejne ugrupowanie, które w programie wyborczym sprzed 5 lat przedstawiło własną wizję bezpieczeństwa energetycznego Polski. *Człowiek jest najważniejszy* – tak brzmiała nazwa programu wyborczego PSL. Postanowiono w nim na model zrównoważonego rozwoju. Skutkowało to tym, że sprawy zabezpieczenia energetycznego były bardzo mocno determinowane przez czynnik środowiskowo-ekologiczny. Duży wpływ na takie podejście miała z całą pewnością agrarno-chłopska specyfika tego ugrupowania. PSL traktowało zabezpieczenie bezpieczeństwa w wymiarze energetycznym priorytetowo. Uznano, że stanowi to jeden z czterech czynników, od których uzależniony jest właściwy rozwój całego państwa. Prognozy partyjne przewidywały nasilenie problemów energetycznych w skali makro mających bezpośredni wpływających na Polskę (Polskie Stronnictwo Ludowe 2011).

Z tego właśnie powodu Ludowcy zamierzali wzmocnić współpracę z Unią Europejską w zakresie energetycznym oraz dążyć do wypracowania wspólnej polityki energetycznej. Z założenia miało to skutkować licznymi korzyściami – korekty rygorów emisyjnych, akceptacja czystej karbonizacji. Analiza propozycji przedstawionej przez

komitet wyborczy PSL wskazuje, że postulaty można zaklasyfikować do dwóch kategorii: pierwszorzędnych i drugorzędnych. Najważniejszymi celami według partii było:

- koncentracja na rodzimych zasobach węgla i wspieranie rozwoju czystych technologii węglowych zapewniających bezpieczeństwo energetyczne kraju,
- podejmowanie przedsięwzięć na rzecz podniesienia poziomu wskaźnika energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych,
- realizacja założeń pakietu klimatyczno-energetycznego (z tym jednak zastrzeżeniem, że postulat ten był kamuflowany poprzez różnego rodzaju deklaracje i zapisy n s. poparcie dla OZE),
- modernizacja krajowych sieci przesyłowych.

Mniejszy priorytet niż przedstawionym powyżej celom nadano między innymi wspieraniu rozwoju technologii pozyskiwania gazu łupkowego. Wśród kwestii drugorzędnych znalazła się także polityka dywersyfikacji kierunków dostaw ropy i gazu. Pomimo że to właśnie te surowce są w Polsce źródłem deficytowym to Polskie Stronnictwo Ludowe bardzo ogólnie, podeszło do tej problematyki. Znacznie mniej optymistycznie niż Platforma Obywatelska potraktowano budowę elektrowni atomowych. Zgodnie z zapisami programu zgoda na rozpoczęcie programu atomowego wymagałaby uprzednio przeprowadzonego referendum społecznego (Polniak 2012, ss. 97-98).

W zestawieniu prezentującym stosunek partii politycznych do poszczególnych aspektów energetycznych (tabela 1) nie zostały ujęte dwie partie uczestniczące w kampanii wyborczej w roku 2011. Mowa tu o Sojuszu Lewicy Demokratycznej oraz Ruchu Palikota. O ile nieuregulowany stosunek do spraw związanych z bezpieczeństwem energetycznym prezentowany przez partię Janusza Palikota nie jest niespodzianką, o tyle pominięcie tych kwestii w swoim programie wyborczym przez SLD może być sporym zaskoczeniem (Polniak 2012, s. 99).

W programie niemalże całkowicie zlekceważono zagadnienia poświęcone bezpieczeństwu energetycznemu. Warto dodać, że liczący wówczas 228 stron dokument tylko w jednym zdaniu odnosi się do tej kwestii, poruszonej głównie w kontekście ekologicznym, pomijając jednocześnie wiele istotnych zagadnień (Sojusz Lewicy Demokratycznej 2011).

Wnioski

- większość partii uznała problemy energetyczne Polski za jedno z najważniejszych;

- żadne ugrupowanie nie przedstawiło jednak jasnego i klarownego planu rozwiązania wszelkich problematycznych spraw sektora energetycznego;
- każda z partii zgodnie uznała, że fundament zabezpieczenia energetycznego Polski będzie nadal stanowił węgiel;
- tematyka związana z zapewnianiem bezpieczeństwa energetycznego znacznie częściej poruszana była przez partie o profilu prawicowym (PO i PiS), natomiast partie lewicowe postrzegały te kwestie głównie przez pryzmat ekologiczny.

Wybory parlamentarne 2016

Stale rosnące znaczenie nośników energii, niekorzystne procesy zachodzące w otoczeniu międzynarodowym oraz nawarstwiający się problemy polskiej energetyki sprawiają, że prowadzenie debaty na temat przyszłości sektora energetycznego RP jest w pełni uzasadnione. W roku 2015 odbyły się kolejne wybory parlamentarne i pierwszy raz od 8 lat doszło do zmiany partii rządzącej. Platforma Obywatelska po sprawowaniu władzy przez dwie kadencje tym razem nie zwyciężyła. Wybory wygrało Prawo i Sprawiedliwość. Z wyjątkiem tych dwóch partii próg wyborczy przekroczyły komitety: Kukiz'15, Nowoczesna, PSL (Państwowa Komisja Wyborcza 2015).

Tab. 2. Stosunek partii politycznych do poszczególnych aspektów bezpieczeństwa energetycznego wg. programów podczas kampanii wyborczej z roku 2015

	PiS	PO	PSL	Kukiz'15	.Nowoczesna
Węgiel	poparcie	poparcie	poparcie	poparcie	poparcie
OZE	poparcie	poparcie	sprzeciw	poparcie	poparcie
Elektrownia atomowa	poparcie	poparcie	sprzeciw	poparcie	poparcie
Pakiet klimatyczno-energetyczny	sprzeciw	poparcie	poparcie	sprzeciw	poparcie

Źródło: opracowanie własne.

Prawo i Sprawiedliwość

Zestawiając przedstawione wcześniej informacje z raportem *Zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego i polityki klimatycznej w wyborach parlamentarnych 2015*, sporządzonym przez Ośrodek Analiz Politologiczny Uniwersytetu Warszawskiego, można dostrzec, że Prawo i Sprawiedliwość podtrzymało swoje stanowisko w sprawie węgla. W programie partii znalazły się zapisy mówiące, że to właśnie na tym surowcu opierać się będzie polski sektor energetyczny. Stanowi to kontynuację wizji sprzed 5 lat. Partia zamierza wspierać branżę górniczą dopłatami, a także opracować program działań naprawczych w tym obszarze. Szacowano, że umożliwi to obniżenie wskaźnika bezrobocia poprzez utworzenie nowych miejsc pracy. Zdaniem PiS, dofinansowanie przemysłu wydobywania węgla ma w rzeczywistości również przelożyć się na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Z tego też względu, że sektor ten postrzegany był jako gwarant bezpieczeństwa.

Kolejnym elementem analizy, który należy poruszyć, jest „miks energetyczny” (Książkowski *et al.* 2015, ss. 7-17). Jak już zostało powiedziane, w najbliższej przyszłości główną rolę odgrywać będzie węgiel kamienny i brunatny. Surowce te będą wspierane poprzez energię uzyskiwaną z odnawialnych źródeł energii oraz energetykę atomową (na poziomie 12-13%).

Mając na uwagę stosunek PiS do OZE prezentowany jeszcze w roku 2011, obecne zapisy stanowią pewną zmianę w postrzeganiu znaczenia tych źródeł energii. Podobnie wygląda sytuacja, jeżeli chodzi o energetykę atomową. W prawdzie ugrupowanie Jarosława Kaczyńskiego nigdy nie sprzeciwiało się tej technologii, to nie wyrażało też zdecydowanego poparcia. W związku z tym zaobserwować można reorientację stanowiska (Prawo i Sprawiedliwość 2014).

Ugrupowanie natomiast pottrzymało swoje stanowisko w stosunku do postanowień Pakietu Klimatyczno-Energetycznego. Prawo i Sprawiedliwość w dalszym ciągu twierdzi, że obecna forma pakietu jest nie do zaakceptowania. Wśród negatywnych konsekwencji związanych z jego realizacją wymieniane są: wzrost cen energii dla gospodarstw domowych oraz osłabienie wskaźnika konkurencyjności gospodarki państwa.

Zakres programu wyborczego obejmował także utworzenie Ministerstwa Energii. Jak już wiadomo, cel ten udało się zrealizować i obecnie to właśnie ten organ w głównej mierze odpowiada za zapewnienie bezpieczeństwa. Starając się podsumować zarys polityki energetycznej proponowanej przez PiS, można zauważyć duże wsparcie przede

wszystkim dla surowców, których Polska dysponuje największymi złożami, czyli węgla kamiennego i brunatnego. Jest to jeden najważniejszy priorytet tej partii w obszarze zabezpieczenia energetycznego (Książopolski 2015).

Platforma Obywatelska

Z perspektywy Platformy Obywatelskiej wyniki ostatnich wyborów do Sejmu na pewno okazały się dużą porażką. Po 8 latach sprawowania władzy partia ta musiała ustąpić, przyjmując na siebie rolę opozycji. Komitet wyborczy PO przedstawił program, w którym zostały poruszone niektóre ważne dla zabezpieczenia energetycznego państwa kwestie. Przypatrując się szczegółowej temu dokumentowi można dostrzec, że zabrakło w nim przede wszystkim jasnych i klarownych propozycji rozwiązania problemów krajowej branży górniczej. Wprawdzie pojawiły się zapisy mówiące o konieczności inwestowania w elektrownie zasilane węglem, ale pominięto chociażby sprawę reformy górnictwa. A przy założeniu, że fundamentem energetycznym ma być węgiel, jest to w pewnym stopniu zaskakujące.

Włodarze Platformy przewidywali jednak zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na rozwój tego sektora, w przeciwieństwie do pozostałych źródeł energii.

Rozważając przyszłość miks proponowaną przez PO nasuwa się jeden wniosek. W dalszym ciągu energia pochodzić będzie głównie z węgla. Jednak w najbliższej przyszłości o strukturze polskiego miks energetycznego mają decydować elektrownie gazowe oraz energetyka jądrowa (Książopolski *et al.* 2015, ss. 8-17).

Ugrupowanie utrzymało swoje poparcie dla założeń Pakietu Klimatyczno-Energetycznego, choć zaobserwować można pewne sprzeczności w tym obszarze. Wizja PO nie jest zbieżna z samą polityką klimatyczną. Pojawiły się propozycje, aby cele redukcyjne Unii dostosowane były do gospodarek państw nadrabiających różnice w rozwoju. Pomimo, że partia nadal dąży do promowania energii jądrowej, to Ewa Kopacz zaznaczyła, iż dopuszczalna jest opcja wstrzymania programu atomowego. Nakłady mógłby wówczas zostać przeniesione na inne sektory.

Zgodnie z programem partii, odnawialne źródła energii mają być przede wszystkim wspierane w obszarze energetyki rozproszonej. Ugrupowanie zaproponowało wprowadzenie systemu finansowania, który w istotnym stopniu wspierałby prosumentów.

Wśród innych założeń partii przytoczyć można chociażby modernizację i rozwój polskiej energetyki. W ramach tego postulowano, aby wybudować 2000 km gazociągów przesyłowych, doprowadzić do zwiększenia pojemności magazynowych gazu (około 2mld m³) oraz inwestować w bloki energetyczne tak by generowały one moc rzędu 5000 MW. W sumie zakładano, że na ten cel zostanie przeznaczone blisko 30 mld złotych. Z powyższych rozważań wynika, że PO opowiada się za oparciem polityki energetycznej na węglu, ale ze ścisłą współpracą z Unią Europejską (poparcie dla unii energetycznej) (Książkowski 2015, ss. 8-9).

Kukiz'15

Kukiz'15 to komitet wyborczy wyborców powołany w roku 2015. Jest to nowopowstałe ugrupowanie. Jednak pomimo braku parlamentarnego stażu w programie wyborczym tej partii odnaleźć można wizję przyszłego kształtu sektora energetycznego. W związku z tym przedstawiciele tego ruchu dostrzegli, że problem górnictwa tkwi w głównej mierze w Pakiecie Klimatyczno-Energetycznym. Z tej właśnie przyczyny wśród głównych założeń znalazła się renegecja, bądź całkowite wypowiedzenie tego zobowiązania. Negatywnymi konsekwencjami realizacji umowy między UE a Polską miała być około 30% podwyżka cen energii oraz niemalże całkowita (90%) likwidacja elektrowni zasilanych węglem brunatnym.

Otwarcie krytykowano również program działań naprawczych przygotowanych przez ówczesny rząd Ewy Kopacz (Książkowski *et al.* 2015, ss. 9-17). Partia Kukiz'15 zaproponowała, aby zmienić model zarządzania spółkami górniczymi oraz obniżyć opodatkowanie tych spółek. W efekcie czego miało to doprowadzić do poprawy kondycji w sektorze górniczym. Pozycja węgla w strukturze produkcji energii uzależniona była od wyniku rozmów na rzecz wypowiedzenia unijnego pakietu. Niemniej jednak gwarantem zabezpieczenia energetycznego miał być węgiel. Partia dostrzegала znaczenie procesu dywersyfikacji, aczkolwiek tego typu przedsięwzięcia miały raczej drugorzędne znaczenie. Ugrupowanie wyrażało swoje poparcie zarówno dla energetyki jądrowej, jak i OZE. Przy czym zgodnie z postulatami, wszystkie źródła mają być rozwijane równomiernie, bez uprzywilejowanego traktowania tylko wybranych. Natomiast ener-

getyce jądrowej nie poświęcono zbyt wiele uwagi. Stwierdzono tylko, że jest to bezpieczna technologia, mogąca stanowić solidny gwarant w przyszłości (Książopolski 2015, s. 11).

.Nowoczesna

Kolejną partią, która w przeprowadzonych w wyborach parlamentarnych w roku 2015 przekroczyła próg wyborczy, była .Nowoczesna – ugrupowanie powołane do życia przez Ryszarda Petru. W programie wyborczym, obok postulatów dotyczących polityki zagranicznej i polityki społecznej, poświęcono również uwagę zagadnieniom energetycznym. Podobnie jak pozostałe ugrupowania, .Nowoczesna w swoich założeniach wyborczych zaprezentowała kilka sposobów rozwiązania problemów polskiego przemysłu górniczego. Zgodnie z tym proponowano, aby na samym początku skoncentrować się na zaprzestaniu dofinansowania tego sektora. Uważano, że dotacje powinny być zamienione na konkretne działania mające na celu doprowadzenie do uzyskania rentowności przez kopalnie. Drugim argumentem przemawiającym za likwidacją systemu dopłat była obawa o brak prawdopodobnej zgody Unii Europejskiej na dalsze wspieranie finansowe Kompanii Węglowej (Książopolski *et al.* 2015, ss. 9-17).

Zdaniem Nowoczesnej zmiana powinna także nastąpić w samym modelu zarządzania spółkami górniczymi. Jednakże bezpieczeństwo energetyczne Polski nadal miało opierać się na węglu, który miał być istotnie wspierany przez OZE. Jednymi z elementów miksu energetycznego miały być ponadto energetyka jądrowa oraz rozproszona.

Analiza programu wyborczego dowodzi również, że ugrupowanie Ryszarda Petru jest pozytywnie nastawione do Pakietu Klimatyczno-Energetycznego. Członkowie .Nowoczesnej upatrują w nim szanse na transformację polskiego przemysłu oraz pobudzenia koniunktury polskiej gospodarki. Wobec tego stwierdzono, że unijny pakiet powinien stanowić jeden z elementów polskiej strategii energetycznej.

Jak już zauważono, podejście .Nowoczesnej ukierunkowane jest bardziej w stronę polityki proekologicznej. Wyjaśnia to poparcie dla budowy elektrowni atomowej oraz odnawialnych źródeł energii. Zdaniem .Nowoczesnej tylko te źródła umożliwiają zmniejszenie poziomu emisji, przy jednocześnie niewielkim koszcie wytworzenia energii (dotyczy to przede wszystkim energetyki jądrowej) (.Nowoczesna 2015).

Polskie Stronnictwo Ludowe

W programie wyborczym Polskiego Stronnictwa Ludowego zagadnieniom bezpieczeństwa energetycznego poświęcono osobne miejsce. Ugrupowanie podtrzymało swoje poparcie dla polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej. Stanowisko PSL było zbliżone do zdania Platformy Obywatelskiej. Partia w szczególności domagała się wdrożenia zmian w kształtowaniu samej polityki klimatycznej. Akceptacja wspólnotowego pakietu oznaczała jednocześnie wspieranie rozwoju OZE. Członkowie partii uważali, że kształt ustawy o odnawialnych źródłach energii z roku 2015 jest nie do przyjęcia i zapowiedzieli projekt zmian promujących w większym stopniu energetykę produkcyjną.

Warto podkreślić, że Polskie Stronnictwo Ludowe uznało rozwój źródeł odnawialnych za jeden ze swoich najważniejszych celów. Ponadto wśród postulatów znalazła się między innymi modernizacja i rozbudowa sieci przesyłowych oraz zmiany legislacyjne w obszarze oszczędności energii przez przedsiębiorstwa, efektywności energetycznej (mechanizmy fiskalne).

Zupełnie inaczej wizja ludowców wyglądała w odniesieniu do energetyki jądrowej. Postulowano zaprzestania rozwoju tej technologii, ponieważ wiąże się to z różnorodnymi negatywnymi konsekwencjami (Książopolski 2015, ss. 6-10).

Wnioski

- każdy z analizowanych komitetów wyborczych odniósł się w określonym stopniu do kwestii bezpieczeństwa energetycznego;
- Żadna z partii nie przedstawiła w swoich programach wyborczych w konkretnej, spójnej i długookresowej wizji strategii energetycznej;
- poszczególne programy partyjne zostały ograniczone tylko do niektórych kwestii bezpieczeństwa energetycznego, bardzo często zdarzało się, że pomijane były strategiczne kwestie z perspektywy bezpieczeństwa Polski;
- wystąpiły znaczące różnice w podejściu do realizacji założeń Pakietu Klimatyczno-Energetycznego;
- programy wyborcze nie uwzględniły mocno forsowanego w roku 2011 gazu łupkowego;

- każde z ugrupowań uważa, że to nadal węgiel kamienny powinien stanowić o bezpieczeństwie energetycznym RP – jest to jedyna kwestia, w której wszystkie partie były zgodne, jednakże co do reform komitety były już podzielone;
- partie nie przedstawiły jednak perspektywy rozwoju sektora energetycznego oraz możliwości zwiększenia poziomu zabezpieczenia energetycznego;
- w żadnym z programów nie dookreślono jasnej struktury miksu energetycznego i udziału poszczególnych źródeł energetycznych.

* * *

Starając się podsumować rozważania na temat podejścia do kwestii zabezpieczenia energetycznego zaprezentowanego przez poszczególne partie, nasuwa się jeden zasadniczy wniosek. Podczas kampanii wyborczej w latach 2011 i 2015 żadne z ugrupowań nie przedstawiło konkretnej, spójnej i długofalowej strategii dla rozwoju polskiego sektora energetycznego. Analiza programów wyborczych dowiodła, że problematyka ta była bardzo często pomijana i marginalizowana. Na domiar tego, zauważalnym zjawiskiem było duże zróżnicowanie, jeżeli chodzi o miejsce poświęcone zagadnieniom energetycznym i możliwościom zwiększenia zabezpieczenia w tym obszarze.

Trudno jest ustalić przyczynę takiego zjawiska. Partie zdecydowanie obszerniej regulowały w swoich programach inne kwestie. W związku z tym jednym z najważniejszych problemów, jeżeli chodzi o polityczne aspekty zabezpieczenia energetycznego Polski, jest brak kompleksowego spojrzenia na tą problematykę przez scenę polityczną. Wynikać to może pośrednio z braku uwzględnienia i oceny bieżących procesów zachodzących w otoczeniu międzynarodowym.

Swoistym potwierdzeniem tego była w szczególności ostatnia kampania wyborcza. W trakcie jej przebiegu debaty sprowadziły się w głównej mierze do problemu przemysłu górniczego. Największe partie nadal podążają w kierunku karbonizacji polskiej energetyki. Odpowiadać może za to w największym stopniu ogromny elektorat, jaki zamieszkuje rejon Śląska czyli zagłębia węglowego. Z tej właśnie przyczyny można się domyślać, że ugrupowania często kierują się własnymi interesami, aniżeli realnymi potrzebami całego kraju. Z analizy wynika, że politycy koncertują się tylko i wyłącznie na zwiększaniu

produkcji energii, co generuje coraz większe koszty. Zapomina się o podstawowej kwestii, czyli o efektywności energetycznej. Ograniczenie zapotrzebowania na energię umożliwiłoby rozwiązanie wielu problemów.

Równie niekorzystnie prezentuje się uregulowanie kwestii odnawialnych źródeł energii, energetyki jądrowej. Obecnie sprawujące władze PiS zdecydowało, że decyzję o budowie elektrowni jądrowej należy podjąć z uwzględnieniem głosu społecznego. Z uwagi na dużą liczbę kontrowersji, jaką wywołuje ta technologia, jest to uzasadnione. Nie wzięto pod uwagę jednak dwóch najważniejszych spraw. Po pierwsze, czy program atomowy jest w rzeczywistości potrzebny Polsce oraz jak miałby on docelowo mieć kształt. Warto przypomnieć, że w roku 2011 Platforma Obywatelska również otwarcie deklarowała wspieranie energii uzyskiwaną z atomu, jednakże w swoim programie nie ujęła wówczas tych samych aspektów, co obecnie PiS.

Ostatnim problem, jaki można dostrzec podczas obydwóch ostatnich kampanii wyborczych, to stanowczy opór wobec Pakietu Klimatyczno-Energetycznego. O ile argumenty partii będących za wypowiedzeniem lub renegocjacją tego pakietu są bardzo mocno rozpropagowane, o tyle nie przedstawiono rachunku kosztów, z jakimi by się to wiązało. Z roku na rok przybywa problemów związanych z polskim sektorem energetycznym. Niestety, pomimo upływu ponad pięciu lat od wyborów przeprowadzonych w roku 2011, wśród ugrupowań politycznych nadal nie widać pomysłu na rozwiązanie tych problemów, a tym samym jasne określenie, jak miałyby wyglądać przyszła polityka energetyczna. Co zastanawia tym bardziej, że nieuchronnie mija ustawy termin jej aktualizacji.

Bibliografia

- Grała D. (2007), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski na przełomie XX i XXI wieku w aspekcie dostaw surowców z obszaru postradzieckiego*, „Sprawy Wschodnie” nr 1-2
- Jamrozik A., Sieradzka M., Skrzypczyk D. (2014), *Stan wykorzystania i pozyskiwania paliw kopalnych w Polsce i na świecie*, w: *Bezpieczeństwo Energetyczne Rynki Surowców i Energii – teraźniejszość i przyszłość*, (red.) Kwiatkiewicz S., Fundacja na Rzecz Czystej Energii, Poznań

- Kazmierowska K., Wróbel R. (2011), Oficjalne wyniki wyborów. Dane PKW, „Rzeczpospolita” 11 października
- Książopolski K. (2015), Polityka energetyczna w kampanii wyborczej do Parlamentu w 2015, brak wydawcy, Warszawa
- Książopolski K., Bytner S., Annusewicz O. (2015), *Zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego i polityki klimatycznej w wyborach parlamentarnych 2015*, Ośrodek Analiz Politologiczny UW, Warszawa
- .Nowoczesna (2015), *Nowoczesna Polska dla każdego. Program wyborczy .Nowoczesnej 2015*, .Nowoczesna, Warszawa
- Państwowa Komisja Wyborcza (2015), OBWIESZCZENIE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r., http://parlament2015.pkw.gov.pl/pliki/1446212096_obwieszczenie_Sejm.pdf [22.08.2017]
- Paruch W. (2009,) *Kategorie ekonomiczne a zakres pojęcia myśl polityczna – refleksje metodologiczne*, w: *Idee, państwo, ludowcy. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin profesora Jana Jachymka*, (red.) Wójcik A., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
- Paszkowski M. (2015), *Specyfika badań politologicznych nad myślą polityczną w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa*, „Humanities and Social Sciences” No. 2, Vol. 22, DOI: 10.7862/rz.2015.hss.22
- Platforma Obywatelska (2011), *Następny Krok. Razem. Program wyborczy Platformy Obywatelskiej 2011*, KW Platforma Obywatelska, Warszawa
- Polniak Ł. (2012), *Bezpieczeństwo energetyczne państwa w programach polskich partii politycznych*, „Nauki Społeczne = Social Sciences” nr 2(6)
- Polskie Stronnictwo Ludowe (2011), *Człowiek jest Najważniejszy – program wyborczy PSL 2011*, PSL, Warszawa
- Prawo i Sprawiedliwość (2011), *Nowoczesna Solidarna i Bezpieczna Polska – Program Prawa i Sprawiedliwości*, PiS, Warszawa
- Prawo i Sprawiedliwość (2014) *Zdrowie Praca Rodzina. Program Prawa i Sprawiedliwości*, PiS, Warszawa
- Sojusz Lewicy Demokratycznej (2011), *Jutro bez Obam. Program dla Polski. Program wyborczy SLD 2011*, SLD, Warszawa
- Szczerbowski R. (2013), Bezpieczeństwo energetyczne Polski – mix energetyczny i efektywność energetyczna, „Polityka Energetyczna” nr 16(4)

Świątkowska J. (2012), *Bezpieczeństwo energetyczne jako fundament współczesnego bezpieczeństwa narodowego Polski*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” Iss. 8